

ni sitten manuaalisesti blogiin. Kirjoittakaa! Blogi ei elä ilman teitä.

Mirään ohjelmajulistusta en

ryhdy blogiin muotoilemaan, sisältö muotoutuu tekemällä, ja se sitten toimii tahi ei. Seuraava eli ensimmäinen varsinainen blogi

ottaa kimmoketta YP:n pääkirjoituksesta 'Suomen presidentti' (6/05)."

Suuri kirja suurista ikäluokista

PASI PYÖRIÄ

Antti Kariston toimittama *Suuret ikäluokat* on kattava esitys paljon puhutusta mutta verrattain vähän tutkitusta aiheesta. Vaikka heti toisen maailmansodan jälkeen syntynyt sukupolvi ei tietävästi ollut suhteellisesti yhtä suuri missään muualla kuin Suomessa, sukupolvitutkimuksen näkökulmasta tietoa suuriin ikäluokkiin kuuluvista suomalaisista ei liiemmälti ole. Ehkä suuret ikäluokat, joihin tässä arvioitavan teoksen kirjoittajista monet lukeutuvat, eivät ole halunneet tutkia itseään ja nuoremmat tutkijapolvet eivät taas ole olleet kiinnostuneita opettajiensa kohortista – mene ja tiedä. Poikkeuksen tosin muodostaa Jani Erolan ja Terhi-Anna Wilskan toimittama artikkelikokoelma *Yhteiskunnan moottori vai kivireki?* vuodelta 2004.

Johdantoartikkelissaan Karisto kysyy, kuinka suuret ikäluokat tulisi rajata. Rintamamiesten kotiuduttua syntyvyys kääntyi jyrkkään nousuun vuoden 1945 puolivälin jälkeen saavut- taen huippunsa vuonna 1947, jolloin syntyi ennätykselliset 108 168 uutta kansalaista. Vielä vuonna 1950 syntyvyys ylitti vuoden 1945 tason, joten Kariston mukaan on perusteltua lu- kea tänäkin vuonna syntyneet

suuriin ikäluokkiin kuuluviksi. Sen sijaan on kyseenalaisempaa, voidaanko tämän rajapyykin jälkeen syntyneitä enää laskea mukaan, vaikka esimerkiksi olympiavuonna 1952 syntyvyys tilapäisesti nousikin. Näin ollen suuriin ikäluokkiin voidaan rajata vuosina 1945–1950 syntyneet, joskaan kaikki tässä arviotavan teoksen kirjoittajat eivät tähän ratkaisuun tyydy.

Suurten ikäluokkien (tilastolista) määrittelyä mielenkiintoisempaa on kysyä, mikä tekee sodanjälkeisestä sukupolvesta erityisen. Selvää on ainakin se, että suuriin ikäluokkiin kuuluvat varttuivat hyvin toisentyyp- pinessä ympäristössä kuin heidän omat vanhempansa tai lapsensa. Suomen historiassa suuret ikäluokat ovat eräänlainen silta köyhästä sotien runtelemasta maatalousyhteiskunnasta verrattain vauraaseen hyvinvointi- valtioon.

Suuret ikäluokat -teosta onkin mielenkiintoista lukea monitasoisena kertomuksena Suomen nopeasta modernisoitumisesta. Vaikka suuriin ikäluokkiin kuuluvat eivät syntyneet hopealusikka suussa, jo heidän lapsuusaikanaan sodasta selvinnyt sukupolvi valoi tulevan hyvinvoinnin kivijalan: ”Kun vii-

Antti Karisto (toim.)
Suuret ikäluokat
Tampere: Vastapaino, 2005
365 s.

meinen sotakorvausjuna syyskuussa 1952 sivuutti Vainikkalan raja-aseman, Suomi oli taloudellisesti saavuttanut ja jo ohittanut sotaa edeltävän tason, tarkasteltiinpa tilannetta kansantuotteen suuruuden, teollisuuden tai ulkomaankaupan volyymin perusteella”, Karisto kirjoittaa. Erityisesti 1950-luvun ajan henkeä luonnehtivatkin optimismi ja luja usko parempaan tulevaisuuteen.

Toisaalta sodan henkiset arvet olivat paljon syvemmät kuin taloudelliset menetykset. Myös puute ja kurjuus olivat arkipäivää sodasta selvinneille ja heidän lapsilleen. Nykypäivän näkökulmasta on vaikeaa, ellei täysin mahdotonta, kuvitella, kuinka vaatimattomista oloista monet suuriin ikäluokkiin kuuluvat ponnistivat. Välittömästi sodan päättymisen jälkeen elettiin säännöstely- ja korttitaloutta, luettiin öljylyhdyn valossa, oman kodin puuttuessa asuttiin pakosiirtolaisina toisten nurkissa ja joskus jopa pommisuojoissa, eikä

koteja muutointaan ollut turhilla mukavuuksilla pilattu.

Muutokset merkit olivat joka tapauksessa ilmassa. Suuret ikäluokat saivat sentään jo nukkua omissa vuoteissaan, vaikka vielä 1940-luvulla Väestöliitto kävi kampanjaa lasten omien sänkyjen puolesta. 1950-luvun lopulla jääkaapit ja sähköhellat alkoivat yleistyä ja seuraavalla vuosikymmenellä traktori mullisti maatalouden. Toki erot eri väestöryhmien välillä olivat paikoin suuria. Varsinkin sodan jälkeen perustetuilla pientiloilla elämä oli ankarampaa kuin kaupungeissa.

Kansainvälisessä vertailussa rakennemuutos kuitenkin eteni ennennäkemättömän nopeasti. Kun vielä 1960-luvun alussa lähes kolmannes suomalaisista sai elantonsa pelloilta ja metsistä, vuosikymmenen lopussa maa- ja metsätalouden osuus oli pudonnut vajaan viidennekseen ja vuoteen 1980 mennessä alle kymmeneen prosenttiin. Kuten tunnettua 1960- ja 1970-luvun suuren muuton seurauksena Suomi vihdoin modernisoitui ja urbanisoitui, kun massoitain väestöä siirtyi maalta kaupunkeihin. Nykyisin suurista ikäluokista enää viidennes asuu haja-asutusalueilla, vaikka heistä yli kolme neljäsosaa syntyikin maaseudulla.

Jos suuriin ikäluokkiin kuuluvien varhaislapsuutta leimasi elintarvikepula, heidän aikuistuttuaan tilanne oli jo kääntynyt miltei pälaelleen, vaikka elintasokuilu useimpiin muihin länsimaihin nähden säilyi vielä huomattavana. Sodan jälkeen vain

parissa vuosikymmenessä Suomi siirtyi aliravitsemuksen kurimuksesta taistelemaan uusia kansanterveydellisiä ongelmia, kuten ylipainoisuutta ja alkoholin liikakäyttöä, vastaan.

Suuria ikäluokkia onkin kuvailtu ristiriitaiseksi sukupolveksi. Ne välttyivät omakohtaisilta sotakokemuksilta, mutta toisaalta ne syntyivät keskelle uutta pula-aikaa. Kuitenkin 1940-luvun lopun vaikeasta tilanteesta huolimatta suuret ikäluokat pääsivät ensimmäisinä kehdosta hautaan jatkuvan julkisen terveydenhuollon piiriin (vuonna 1945 neuvoloita sivupisteineen oli jo 840) ja nauttimaan monista muistakin hyvinvointivaltion eduista. Suuriin ikäluokkiin kuuluvat ovat siis kasvaneet samanaikaisesti hyvinvointipalveluiden kuluttajiksi ja niiden maksajiksi.

Suurten ikäluokkien asema on ristiriitainen myös siksi, että ne ovat olleet varsin ankaran julkisen kritiikin kohteena. Suuria ikäluokkia on muun muassa kuvailtu märeksi sukupolveksi, joka osasi (ja osaa) ottaa ilon irti viinasta ja muista korkean elintason houkutuksista. Kuitenkaan suuret ikäluokat eivät käytä alkoholia sen enempää kuin nuoremmatkaan. Toinen yleinen stereotypia liittyy keskusteluun nykyisten hyvinvointipalveluiden ja erityisesti tulevien eläkkeiden rahoittamisesta. On arveltu, että suurten ikäluokkien jääminen pois työelämästä laukaisee eläkepommin. Tätäkin lienee liioiteltu. Eläkemaksut eivät ole pelkkä kansan-

talouden menoerä, vaan merkittävä osa eläkkeistäkin palautuu talouden kiertoon.

Suuret ikäluokat -teos onkin paikallaan lieventäessään ja oikoessaan väestön vanhentumista koskevan keskustelun yllilyöntejä ja myyntejä. Teos tarjoaa myös paljon mielenkiintoista tietoa Suomen lähihistorian keskeisimmistä käännteistä ja kulttuurin muutoksista ilman turhia rönsyjä. Paitsi että *Suuret ikäluokat* on poikkeuksellisen koherentti kokonaisuus kahdenkymmenen asiantuntijan kirjoittamaksi artikkelikoelmaksi, se on tutkimuksena erinomaisen jämäkkä ja mielekkäästi rajattu. Lukukokemuksena teos varmasti tarjoaa suurille ikäluokille itselleen sylintäydeltä nostalgisia muistoja ja nuoremmille lukijoille muistutuksen siitä, kuinka tavattoman nopeasti pohjoinen maamme on muuttunut sotavuosista hyvinvointivaltion aikaan.

Kertomus suurista ikäluokista toki jatkuu vielä useiden vuosikymmenten ajan. Esimerkiksi suurista ikäluokista suurimpaan eli vuoden 1947 kohorttiin kuuluvista noin 85 000 elää ja asuu yhä Suomessa. Nähtäväksi jää, kuinka moni heistä niin sanottuun kolmanteen ikään ehtiesään jää viettämään eläkepäiviään nykyisille asuinsijoilleen, muuttaa takaisin maalle, karkaa Espanjan aurinkoon tai päättääkin jatkaa vapaaehtoisesti työelämässä uusien eläkesäädösten turvin.